

## הבאת ביכורים בנב ובגבעון

- א. הבאת ביכורים ל'במה גדולה'
- ב. הבאת ביכורים בנב ובגבעון מדין חובות שיש להם זמן קבוע
- ג. האם נב וגבעון בכלל "תביא בית ה' א-להיך"?
- ד. האם נב וגבעון בכלל "המקום אשר יבחר ה' א-להיך"?
- ה. סיכום

במצוות ביכורים נאמר (דברים כו, א-ב):

וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ:  
וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרֶצֶךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ  
וְשָׂמְתָּ בַטָּנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם.

המצווה החלה רק לאחר ירושת הארץ וחלוקתה לשבטים (קידושין לו ע"ב), ומכאן שבהיות המשכן בגלגל טרם חלה חובת הבאת ביכורים. המצווה החלה רק בהיות המשכן בשילה, כמבואר בספרי דברים (כי תבוא פיסקא רצח): "ז'הלכת אל המקום אשר יבחר ה' א-להיך" - זה שילה ובית עולמים".

בין תקופת שילה עד הקמת המקדש בימי דוד ושלמה, היה המשכן בנב ואחר כך בגבעון. בתקופת משכן נב ומשכן גבעון הותרה הקמת במות פרטיות להקרבת קודשים קלים, והיה מותר לאכול מהם בכל ערי ישראל. משכנים אלו נקראו 'במה גדולה' ובהם הוקרבו קודשי קודשים, כמבואר במשנה (זבחים יד, ו-ז): "באו לנוב ולגבעון - הותרו הבמות; קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים, קדשים קלים בכל ערי ישראל".

האם הביאו ביכורים אל משכן נב ואל משכן גבעון?

### א. הבאת ביכורים ל'במה גדולה'

בגמרא (פסחים לו ע"א) נאמר:

תנו רבנן: יכול יוצא אדם ידי חובתו בככורים? תלמוד לומר "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" (שמות יב, כ), מצה הנאכלת בכל מושבותיכם, יצאו בכורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם אלא בירושלים, דברי רבי יוסי הגלילי.

רש"י (ד"ה בבכורים) ביאר שמדובר במקרה של "כהן שהביאו לו חיתין בכורים בירושלים" ומחיטים אלו הוא מעוניין לאפות מצות לפסח. רבי יוסי הגלילי לומד מהפסוק "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" שרק מצה הנאכלת בכל מקום כשרה למצת מצווה בחג המצות,

ולכן לא ניתן לקיים את המצווה לאכול מצה בליל ט"ו בניסן מאותם חיטים. בהמשך הגמרא מובא שר' עקיבא הציע סיבה אחרת, אך דבריו נדחו, ור' עקיבא חזר בו, ורש"י (ד"ה הדר) הוסיף שהוא הסכים לנימוק של ר' יוסי הגלילי.

התוספות בפסחים (שם ע"ב ד"ה דאמר) העירו שבתקופות משכן נב וגבעון היה מותר לאכול מצת מצווה מחיטי ביכורים, משום שהביכורים הם קודשים קלים ובתקופות אלו הותרה הקרבתם **בבמות קטנות** והם נאכלו "בכל מושבותיכם". לפיכך ביארו התוספות שדרשת רבי יוסי הגלילי מתייחסת רק לתקופה שבה היה המקדש בירושלים:

וביכורים נמי נאכלין בנוב וגבעון ובכל ערי ישראל, דמאי שנא, והיכי ממעטינן להו מ"בכל מושבותיכם"? ויש לומר דהכא לא ממעטינן להו מ"בכל מושבותיכם" אלא לזמן בית עולמים ולא לזמן נוב וגבעון.

התוספות (זבחים קיט ע"א ד"ה באו) שאלו את אותה שאלה כמו התוספות בפסחים, אך השיבו אחרת:

ויש לומר דבכורים לא אפשר משום דבעו הנחה אצל המזבח, ובנוב וגבעון ממטו להו התם, כדאמרינן לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס ע"ב) ובפרק בתרא דמכות (דף יט ע"ב) ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף כא ע"א) דבכורים אינם שלא בפני הבית משום דבעי הנחה. ועוד מידי דהוה אחזה ושוק ותרומת לחמי תודה דאמרי' לעיל (דף קיז ע"ב) נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה משום דבעו תנופה, ובכורים נמי בעו תנופה... הני דעיקר מצותן תנופה, בטלה תנופה בטלי אינהו.

התוספות כתבו שני טעמים לכך שלמרות שהביכורים הם קודשים קלים הם לא נאכלו "בכל מושבותיכם", גם בתקופת נב וגבעון:

**א.** משום שיש חובה להניח את הביכורים "לפני מזבח ה' א-להיך" (דברים כו, ד), ומכיון שבערי ישראל אין מזבח (ובמה קטנה אינה נקראת "מזבח ה' א-לוהיך"), ממילא לא ניתן להביא ביכורים לשם.

**ב.** משום שיש חובה להניח את הביכורים ותנופה אפשר לעשות רק בבמה גדולה ולא בבמה קטנה.

ה'מנחת חינוך' (מצוה י אות יב) הבין מדברי התוספות הללו שבתקופת נב וגבעון, מכיוון שאי אפשר היה להניח בבמות הקטנות שבערי ישראל, בטלה המצווה גם בבמה גדולה, אשר על כן בזמן נב וגבעון לא היו מביאים ביכורים. אך לכאורה ע"פ התוספות ניתן להבין שמאחר שבנוב ובגבעון היה מזבח שנחשב לבמה גדולה, ושם היה ניתן להניח ולהניף, לשם כן היו מביאים ביכורים, והיה ניתן לאכול ביכורים אלו בכל ערי ישראל. ממילא יוצא שגם

חיטה שהובאה כביכורים לנב ולגבעון ואפו ממנה מצה לליל ט"ו בניסן יכול היה הכוהן לאכלה בכל ערי ישראל, והמיעוט של בכל מושבותיכם מתייחס לתקופת ירושלים.<sup>1</sup>

### ב. הבאת ביכורים בנב ובגבעון מדין חובות שיש להם זמן קבוע

בהמשך הגמרא בפסחים מובאת דרשה מיוחדת לאסור מצת מצווה מחלות תודה ורקיקי נזיר, ומבארת הגמרא שהלימוד נצרך, משום שאי אפשר ללומדו מדרשת "בכל מושבותיכם", שכן חלות תודה ורקיקי נזיר היו נאכלים גם בנב ובגבעון:

תניא כוותיה דרב יוסף: יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה ורקיקי נזיר, תלמוד לומר "שבעת ימים מצות תאכלו" – מצה הנאכלת לשבעה, יצתה זו שאינה נאכלת לשבעה אלא ליום ולילה... ותיפוק ליה דאינן נאכלות בכל מושבות! – אמר ריש לקיש: זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון. (פסחים לח ע"ב)

רש"י (ד"ה זאת אומרת) כתב שדברי ריש לקיש הללו הם "דלא כר' שמעון, דאמר בפרק קמא דמגילה (ט ע"ב) דלא קרב בנוב וגבעון דהיינו במה גדולה, אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן, אבל חובות שאין להן זמן קבוע – לא".

על דברי ר' שמעון הללו, שאלו התוספות:

הקשה רבינו נסים, אם כן היכי ממצט ביכורים מ"בכל מושבות", והא ביכורים הוה חובה הקבוע להן זמן בזמן שמחה ד"מעצרת עד החג מביא וקורא" (משנה ביכורים א, ו), אם כן קריבים בנוב וגבעון, כמו פסחים שהיו קריבים לכולי עלמא? (תוספות, פסחים לח ע"ב ד"ה נאכלים)

התוספות תירצו שני תירוצים:

ויש לומר דביכורים הואיל ויש להם זמן גדול כל כך, לא חשיב זמן קבוע.

ורשב"א מפרש דמשום הכי הוה ביכורים חובה שאין להן זמן קבוע, כיון שאם אין לו פירות לא יביא ביכורים.

על ההנחה של רבנו נסים בשאלתו שהבאת ביכורים היא חובה שקבוע לה זמן, הקשה הרב אליעזר משה הורוויץ (פסחים שם), שהרי כל החלוקה בין חובות שקבוע להם זמן לחובות שאין קבוע להם זמן נאמרה לגבי חובות הציבור. אבל ביכורים הוא קרבן יחיד, שכן כל אחד ואחד מביא מפירות שדותיו בזמנים שונים! ומתרץ הרב הורוויץ שלדעת רבנו נסים

---

1. הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, קדשים וטהרות חלק ב סימן ו, סוף ענף א, וענפים יח-יט, האריך להסביר את הבדלים שבין במה גדולה לבין מזבח במקום המקדש, ומדבריו שם יש להבין שע"פ התוספות בזבחים קיט ע"א, אם הביאו ביכורים לנב וגבעון ניתן לאכלם בכל גבול ישראל.

מכיוון שהיו בעלי השדות מתאגדים להעלותם לירושלים יחד הרי הם במעמד קרבנות ציבור, כמו קרבן פסח שהוא חובה על היחיד והבאתו נעשית בציבור.

נראה להוסיף, שההווא אמינא של רבנו נסים הייתה שהמושג "קבוע להם זמן" משמעו באותו מסגרת זמן, על אף שמדובר על פרק זמן קצר. ביכורים מובאים גם כן בפרק זמן מוגדר, מעצרת עד חנוכה (משנה ביכורים א, ו), וזו מצווה שמוטלת על כל עם ישראל, אף על פי שמי שאינו מגדל בשדותיו פירות משבעת המינים פטור ממנה. אמנם בתשובתו חזר בו רבנו נסים מהנחתו וכתב שפרק זמן ארוך אינו נחשב מסגרת זמן קבועה. לא ברור מה ההבדל בין פרק זמן קצר לבין פרק זמן ארוך. נראה לומר שהביטוי "חובות שקבעו להן זמן" הכוונה ליום מסוים או ימים מסוימים, וכפי שכתב רש"י (פסחים סו ע"ב ד"ה חובות הקבוע להן זמן): "לבו ביום שפיר דמי". מצוה שניתן לקיים אותה בפרק זמן ממושך לא נכללת בהגדרה זו.<sup>2</sup>

יוצא אם כן, שרבנו נסים וכן הרשב"א שללו לחלוטין את האפשרות שהביאו ביכורים בנב וגבעון לשיטת ר' שמעון. אך מכאן שלפי החולקים על ר' שמעון, שלא קבעו כלל זה, הביאו ביכורים בנב וגבעון.<sup>3</sup> כאמור לעיל, בבמה קטנה לא הביאו ביכורים, אך בבמה הגדולה בנב וגבעון הביאו, ויכלו לאכול שם ובכל ערי ישראל.

### ג. האם נב וגבעון בכלל "תביא בית ה' א-להיך"?

ראשונים אחרים עסקו בשאלה האם הביאו ביכורים לנב וגבעון, על בסיס הדיון האם היה במקומות הללו מבנה – בית, או משכן כמו המשכן במדבר.

את הביכורים יש להביא לבית המקדש: "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך" (שמות כג, יט; לד, כו). כך נאמר בתוספתא בדרשת פסוק זה:

ומפני מה אמרו בכורים אין נוהגין אלא בפני הבית משום שנאמר "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך", כל זמן שיש לך בית יש לך בכורים אין לך בית אין לך בכורים. (תוספתא, שקלים ג, כד)

2. בעקבות הקביעה שביכורים זו מצווה שקבוע לה זמן מעצרת ועד חנוכה, כתב הטורי אבן (מגילה כ ע"ב) שביכורים זו מצוות עשה שהזמן גרמא, ואם כן מדוע היה צריך ללמוד מפסוק שאשה פטורה מביכורים מפני שלא יכולה לומר במקרא ביכורים את הפסוק (דברים כו, י): "את האדמה אשר נתת לי" (משנה ביכורים א, ה)? והשיב "דאין זה זמן קבוע. דהא דאין מביאין אחר חנוכה אין זה חסרון מצד עצמו של זמן. אלא דבר אחר של מקרה גרם לה. שאין מצויין על פני השדה".
3. שלא כדברי המהר"ם כאן שכתב שדברי רבנו נסים כדברי התוס' בזבחים. לדברינו ע"פ התוס' בזבחים, בנב וגבעון עצמם היו מביאים ביכורים וניתן היה לאכלם בכל ערי ישראל. ראה גם בחכמת מנוח כאן ובשפת אמת.

אולם בספרי דברים הגרסה שונה:

”והניחו לפני מזבח ה' א-להיך”. כל זמן שיש לך מזבח יש לך בכורים, וכל זמן שאין לך מזבח אין לך בכורים. (ספרי דברים, כי תבוא פסקה ש)

ולפי זה "בית ה' אלוהיך" אין הכוונה דווקא לבית אלא למזבח. ואכן הרמב"ן (דברים כו, ב-ג) הסתפק האם דרשת פסוק זה ממעטת את משכן נוב וגבעון שלא היו בית אבנים:

ובספרי (כי תבוא, פסקה רצח), "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' א-להיך לשכן שמו שם" – זה שילה ובית עולמים. ושמא יאמרו כי הבמות אסורות בשני הזמנים האלו, אבל גם בנוב וגבעון יקריבו הבכורים. אבל בבמת יחיד אינן קריבין ד"מזבח" כתיב. ואולי ממה שכתוב (שמות כג יט) "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך", לא קרבו באהל ובמשכן, אלא בשילה שהיה שם בית אבנים ובבית העולמים.

הרמב"ן הסתפק בשאלה ולא הכריע. מחד הבמה הגדולה שבנוב וגבעון היא כמו שילה והמקדש בירושלים. אך מאידך כתוב שאת הביכורים יש להביא "בית ה' א-להיך" כמו בשילה ובמקדש שהיה בנוי אבנים, אך נב וגבעון לא היו מאבנים.

בעל הטורים בפירושו לתורה (דברים כו, ב) ציין את לשון הרמב"ן והרחיב את דבריו:

ואפשר שגם לפי הספרי לא בא למעט נב וגבעון מביכורים. ולא בא "אשר יבחר" אלא לומר שבחר בשילה ובבית עולמים ונאסרו הבמות, אבל לעולם לא בא למעט נב וגבעון מביכורים. ואולי מדכתיב בהו "תביא בית ה' א-להיך" לא קרבו באהל ובמשכן אלא בשילה שהיה שם בית עולמים.

המלבי"ם ציין אף הוא שבמשכנים שבנוב ובגבעון היו שני חסרונות: א. הם אינם מוגדרים כ"מקום אשר יבחר ה'". ב. הם אינם קרויים "בית ה' א-להיך":

נוב וגבעון לא נקראו מקום "אשר יבחר ה'" רק במה גדולה, וגם לא "בית ה'", כי לא היו שם רק הקרשים והיריעות מאהל מועד שהיה במדבר. (מלבי"ם, דברים כו, ב)

אולם הרמב"ם סובר אחרת. לשיטתו "בפני הבית" האמור במשנה (ביכורים ג, ב) היינו קיומו של מזבח:

הביכורים בפני הבית בלבד. הרי הוא מפורש בתורה שנאמר "ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' א-להיך" (דברים כו, ד), עד שיהא שם מזבח ואז חייבין בהן. (פירוש המשניות לרמב"ם, שם)<sup>4</sup>

4. ראה גם ברמב"ם בפירוש המשנה זבחים יד, ו.

ובאופן דומה כתב גם בספר המצוות (מצוות עשה קכה), וכן בהלכה (הל' ביכורים ב, א).

בנוגע לאופי המבנה של המשכנים בנב ובגבעון כתב הרמב"ם:

כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה, ושס"ט שנה עמד משכן שילה. וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש, וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים, וימי נוב וגבעון שבע וחמשים שנה. (הל' בית הבחירה א, ב)

לפי הרמב"ם בנב ובגבעון היה בית, ומשמע שגם הגג היה מאבנים ולא תקרה מיריעות.<sup>5</sup> יוצא שלפי הרמב"ם אין כל ספק שגם בנב ובגבעון הביאו ביכורים.

גם רש"י (פסחים לח ע"ב ד"ה זאת אומרת) כתב שבנב "לא היה שם משכן אלא בית של אבנים היה" ואפשר שאף לשיטתו הביאו ביכורים לנוב ולגבעון.<sup>6</sup>

נמצא שלפי מספר ראשונים (התוס' בפסחים לו ע"ב, התוס' בזבחים, הרמב"ם, הטור ואולי גם רש"י) היו מביאים ביכורים לנב ולגבעון, וניתן היה לאכלם בכל ערי ישראל.<sup>7</sup>

בנוגע למצת ביכורים פסק הרמב"ם:

אין יוצאין במצה של בכורים אפילו בירושלם, מפני שהבכורים אין להם התר בכל המושבות... וכתוב "בכל מושבותיכם תאכלו מצות", מצה הראויה להאכל בכל המושבות היא שיוצאין בה ידי חובה. (הל' חמץ ומצה ו, ח)<sup>8</sup>

לפי דברינו לעיל, מאחר שלשיטת הרמב"ם היו מביאים ביכורים לנב ולגבעון והיה ניתן לאכול את הביכורים הללו בכל ערי ישראל, אף מי שהביא חיטים משבעת המינים כביכורים, והכוהן אפה מהם מצה על מנת לאכלם בליל ט"ז ניסן, רשאי היה לצאת בהם ידי חובת מצה.

5. מקורות רבים בעניין זה ראו: הרב איתן שנדורפי, "נוב וגבעון – מקדש או משכן?" מעלין בקודש יז, עמ' 11-22.

6. אם לפי רש"י זה הקריטריון הקובע – בית ולא משכן, אז גם ע"פ רש"י הביאו ביכורים בנב וגבעון. עוד עסקו בסוגיה זו בהרחבה: הרי"ף פערלא, ספר המצוות לרס"ג, עשין עשה פד, פה; הרב משה פיינשטיין, דברות משה פסחים סי' כא; הרב יעקב בצלאל ז'ולטי, משנת יעבץ, יורה דעה סי' כז.

7. הרב שאול ישראלי, ארץ חמדה עמ' פא, כתב באופן פשוט שמאז שחרבה שילה אע"פ שאר מצוות התלויות בארץ לא בטלו, ביכורים לא נהגו. כאמור, ע"פ מספר ראשונים, גם במקדש נב וגבעון הביאו ביכורים.

8. ועיין במנחת חינוך מצוה י אות יב, שדן בדברי הרמב"ם הללו.

#### ד. האם נב וגבעון בכלל "המקום אשר יבחר ה' א-להיך"?

לעיל ראינו כי הרמב"ן, בעל הטורים והמלבי"ם הסתפקו האם הספרי בדברים (כי תבוא, פסקה רצח) הדורש את הפסוק "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' א-להיך" – זה שילה ובית עולמים" – ממעט את נב וגבעון מהבאת ביכורים. אמנם לשיטות הראשונים שהבאנו לעיל, שהיו מביאים ביכורים לנב ולגבעון, נראה להציע בביאור דברי הספרי הללו כך: במשנה (זבחים פרק יד) נכתבו הלכות בנוגע לאכילת קדשים קלים בשילה, בנב ובגבעון, ובירושלים:

ו. באו לשילה – נאסרו הבמות. לא היה שם תקרה אלא בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה. קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה.

ז. באו לנוב ולגבעון – הותרו הבמות. קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים בכל ערי ישראל.

ח. באו לירושלים – נאסרו הבמות. ולא היה להם עוד היתר. והיא היתה נחלה. קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני לפני מן החומה.

על פי המשנה, המקומות שבהם אכלו קודשים קלים: שילה – בכל הרואה<sup>9</sup>; נוב וגבעון – בכל ערי ישראל; ירושלים – לפני מן החומה.

למקומות שבהם אכלו קודשים קלים בשילה ובירושלים, יש זיקה למקדש.

**בשילה** צריך הכוהן האוכל את הביכורים לראות את המקדש. "כל הרואה" – היא מסגרת של גבול<sup>10</sup>. אמנם תחום היתר אכילת קודשים של מקדש שילה היה משתנה בהתאם לראייה האישית של כל כוהן הרואה את המשכן מהמקום בו הוא אוכל את הביכורים.<sup>11</sup>

**בירושלים** הקיפה חומה את ירושלים המקודשת וקבעה גבול ברור לתחום הקדושה:

לפנים מן החומה [של ירושלים] מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני. (משנה, כלים א, ו-ח)

9. בטעם הדבר נאמר בגמרא (זבחים קיח ע"ב): רבי אבהו אמר: אמר קרא 'בן פרת יוסף בן פרת עלי עין' (בראשית מט, כב), עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו, תזכה ותאכל כמלא עיניה.  
10. ע"פ התוספות (שבועות טו ע"ב ד"ה דקדשה) משמע שהיתה חומה בשילה, אלא שהיא לא התקדשה.  
11. ראה: הרב אריה הנדלר, "שילה", חן המקום, עמ' 153-182.

**בנב ובגבעון** לא הייתה חומה, ולא היה שייך בהם דין "כל הרואה". הביכורים הובאו לנב ולגבעון והכוהן היה רשאי לאכלם בכל ערי ישראל ללא הגבלת מקום.<sup>12</sup>

יתכן, שהספרי בדברים הנ"ל רמז בכך על המעמד השונה והמיוחד של שילה ובית עולמים, המחייבים את אכילת הביכורים תוך שמירה על זיקה למקדש. אמנם הפסוק ודרשתו עוסקים בהבאה למקדש "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' א-להיך" – זה שילה ובית עולמים", ולא במקום האכילה של הקרבן, אך גם האכילה היא חלק מהמצווה.

נראה שדרשת הספרי באה לדמות את מצוות הבאת הביכורים למצוות מעשר שני, נטע רבעי ומעשר בהמה. הללו נאכלים בירושלים כדי ללמד את הבעלים לתת שבח והלל לה' על פירות הארץ, ולהביאו לידי יראת שמים ועיסוק בתורה, כמבואר בספרי:

"למען תלמד ליראה את ה' א-להיך" – מגיד שהמעשר מביא את האדם לידי תלמוד תורה. (ספרי דברים, פיסקא קו)

התוספות פירשו את דרשת הספרי:

דרשין בספרי: "למען תלמד ליראה" – גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד. לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה. (תוספות בבא בתרא כא ע"א ד"ה כי מציון).<sup>13</sup>

וכך גם במצוות הביכורים. את הביכורים אוכל הכוהן. מסתבר שכשאדם נמצא בירושלים ורואה את הכוהן אוכל את הביכורים שהוא הביא, הדבר בוודאי מוסיף לו יראת שמים, וחיבור גדול לתורה ולמצוותיה. אך אם לוקח הכוהן את הביכורים מהמשכן שבנב ובגבעון לביתו שבערי ישראל ואוכל אותם שם, ההשפעה של המצווה על מביא הביכורים נעשית פחותה. על כן צוין במדרש ששני המקומות שבהם מקיימים את מצות הביכורים בשלמות,

12. בנוגע לאיחוד המעמד של משכן שילה ומעמד המקדש בירושלים לעתיד לבוא, כשיבנה בית המקדש השלישי, כתב הרב יעקב משה חרל"פ (מי מרום – בראשית, עמ' רצג): "לעתיד לבא כשיתקיים 'הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו חבריו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד ביד' (יחזקאל לז, יט), ויהיה גם בבית עולמים בחינת "כל הרואה" ויותר מזה, ולכן "ועתידה ירושלים שתתפשט עד דמשק" (ספרי דברים א), ויהיה מותר לאכול קדשים קלים עד דמשק". כך גם בעמ' רצו: "ועתידה ירושלים להתפשט עד דמשק, ומותר יהיה לאכול בכל הרואה, שהכל יהיה כלול לפניו מן החומה".

13. כך פירשו את דרשת הספרי גם: תוס' בקידושין כד ע"א ד"ה ה"ג; רמב"ן דברים יד, כב, ורמב"ן שכחת העשין מצווה א. ראה גם: ספר החינוך מצוות רמז, שס, תעג. שו"ת חתם סופר, יורה דעה, סימן רלד. ראה בספרי: "אכילת מעשרות בירושלים, לימוד תורה ומעמד הקהל", זמני יהודה וישראל, עמ' 176-185.



הם בשילה ובירושלים, משום שבהם הייתה החובה לאכול את הביכורים בתחום המקדש ואסור היה לקחתם ולאוכלם בשאר ערי ישראל.

#### ה. סיכום

בזמן שהמשכן היה בנב וגבעון הקריבו קודשים קלים בבמות הגדולות, וכן בבמות הקטנות, ואכלו אותן בכל ערי ישראל. ביכורים שמוגדרים גם כן קודשים קלים היו חריגים. אי אפשר היה להביא ביכורים לבמות קטנות, כי צריך להביאם למקדש – משכן שהוא בית, שיש שם מזבח, ולהניף אותם שם. אך מי שהביא ביכורים לנב ולגבעון היה יכול להניחם לפני המזבח ולהניפם, ובוודאי לסוברים שנב וגבעון היו בתים מאבנים, והכהן היה רשאי לאכול את פירות הביכורים בכל ערי ישראל.

מי שהביא לנב ולגבעון חיטים משבעת המינים כביכורים, והכהן אפה מהם מצה על מנת לאכלם בליל ט"ו ניסן, רשאי לאכלם בכל ערי ישראל. הספרי נמנע מלהזכיר את האפשרות להביא ביכורים לנב ולגבעון, מאחר שההיתר לאוכלם באותן תקופות בכל ערי ישראל נבע מחיסרון בקיום המצווה בשלמותה.

לעומת זאת, המביא חיטים משבעת המינים כביכורים למקדש בירושלים וכך גם למשכן בשילה. הכהן אינו רשאי לאפות מהם מצה על מנת לאכלם בליל ט"ו ניסן, מפני שעל מצה נאמר שיש לאכול אותה "בכל מושבותיכם", ובמקומות הללו היו הביכורים כמו כל קודשים קלים נאכלים רק בתוך החומה.

